

MULTIKULTURNÍ A MULTIRELIGIÓZNÍ VÝCHOVA (Plán projektu)

IDENTIFIKACE TÉMATU

Hlavní téma: představení čtyř odlišných kultur a seznámení s nimi

Dílčí témata:

- arabský svět
- svět buddhismu
- křesťanský svět
- židovský svět

CÍLE PROJEKTU

Hlavní cíl: jednorázové obeznámení dětí se 4 odlišnými kulturami

- zařazení multikulturní a multireligiózní výchovy do osnov
- vypěstovat v dětech povědomí o rozdílných kulturách a náboženstvích

Dílčí cíle:

- výchova k toleranci, která staví na objektivní informovanosti
- naučit děti nepřijímat jakékoli zkreslené názory a informace
- vést je k vytváření vlastních názorů a postojů bez předsudků
- učit odvaze ptát se, zajímat se a diskutovat

Konkretizace cílů:

(vyplyvající z následujících druhů činností)

- motivace ke spolupráci, dotazům a diskusi
- zjištění základní orientace pomocí dotazníků
- poskytnutí konkrétních informací o kulturách a náboženstvích
- zapojení dětí do zpracování tématu, představení více úhlů pohledu
- učit argumentaci podložené fakty

Cíle projektu vyznívají mnohdy příliš nedosažitelně, ale především je nutné si takové cíle vytyčit. Odpovídají totiž potřebám stavu výchovy a vzdělávání v ČR. Nejde o to, aby byly dosaženy prostřednictvím jednoho projektu. To je nemožné. Důležité je takové otázky nastolit a poukázat na problémy, jež mohou (a musí) být impulsem nejen pro děti, ale i výchovné a vzdělávací pracovníky.

IDENTIFIKACE INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Informační zdroje lze rozdělit do několika okruhů:

Odborné publikace - především z oblasti pedagogiky

- J. Průcha: *Multikulturní výchova*
- T. Šišková (ed.): *Výchova k toleranci a proti rasismu*

Praktické příručky - hry, činnosti, výchovné metody

- G. Pike: *Cvičení a hry pro globální výchovu I. a II.*
- J. Hlavička: *Dětské hry z celého světa*
- I. Jirásek: *Zlatý fond her*

Již zpracované či realizované projekty

- mohou demonstrovat způsob zpracovávání projektů
- při hodnocení jiné práce máme možnost lépe posoudit chyby či přínosné podněty

Zdroje- obecné

www.religionistika.cz

<http://kna.cz/encyklopedie.php>

Pavlincová, H.: *Slovník judaismus - křesťanství - islám*, Praha, Mladá Fronta, 1994.

Svět křesťanství

Franzen, A.: *Malé církevní dějiny*, Praha, Zvon, 1995.

Johnson, P.: *Dějiny křesťanství*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999.

Svět buddhismu

Miltner, V.: *Malá encyklopedie buddhismu*, Praha, Práce, 1997.

Werner K.: *Náboženství jižní a východní Asie*, Brno, Masarykova univerzita, 1995.

Svět islámu

Cook, M.: *Muhhamad*, Praha, Odeon, 1994.

Dudák, V., Křikavková, A., Mendel, M., Miller, Z.: *Islám*, Beset, 2002.

Svět judaismu

Co by měl každý vědět o židovství, Praha, Vyšehrad, 1998.

Chouraqui, A.: *Dějiny judaismu*, Praha, Victoria Publishing, 1995.

Vlastní zkušenosti a odborná spolupráce

- vlastní zkušenost je nenahraditelná při práci s lidmi, připraví projektanta na možné potíže, naučí ho předvídavosti a umění improvizace
- při nedostatku vlastních zkušeností je dobré se poradit či spolupracovat s lidmi, kteří se v podobné problematice a činnosti lépe orientují a mohou pomoci vyvarovat se zbytečných omylů

IDENTIFIKACE METOD

Metody:

- důležité je odlišit tuto činnost od běžné výuky pomocí prostředí, pomůcek i výchovných pracovníků (vedoucích projektu) – viz formy práce
- nedílnou součástí jakékoli práce s lidmi je jejich motivace, (která by se neměla podceňovat), zde ji má navodit níže uvedená seznamovací a dramatická část, jejíž výhodou je snadná dostupnost a atraktivnost pro děti
- zároveň seznámení se s žáky pomůže k uvolnění atmosféry a vytvoření relativní důvěry k vedoucím lekce
- anonymní písemná forma zprostředkuje projektantům informace o orientaci dětí v dané problematice a zároveň je připraví na téma lekce
- informační část lze zaměřit na jedno či více náboženství a kultur, je však vhodné zvolit nepřilíživě velký počet, aby dětem poznatky nesplývaly a nevytvořily větší zmatek než přehled, je vhodné brát zřetel na možnosti styku v ČR

- důležitý je dobrý komentář nejen k udržení pozornosti, ale také podnícení dotazů a zvědavosti
- zapojení dětí do činnosti pomocí dramatického ztvárnění daného problému vede k vytvoření si vlastního zážitku a tím pádem k většímu rozvinutí diskuse, ta by měla být korigována vedoucím (asistenty), kteří mohou využít i informací z dotazníků
- následná diskuse vytváří prostor pro učení se argumentaci z obou stran, obhajování postojů na základě objektivních informací a selekci postojů přebíraných z okolí, podstatou není dětem vštěpovat názory, ale naučit je vytvářet si je sami
- po diskusi je vhodné zvolit uvolnění, které odlehčí myšlenkové napětí a udrží pozornost v rámci vytyčeného tématu
- posledním, ne příliš rozsáhlým, ale z hlediska projektantů důležitým, bodem je hodnocení, je významné nejen pro děti, které si utřídí získané informace a zážitky a budou mít možnost se svobodně vyjádřit, ale také pro projektanty jako zpětná vazba jejich činnosti

FORMY PRÁCE:

Protože se jedná o jednorázový projekt, je důležité vyčlenit na jeho realizaci poměrně velký časový prostor, aby mohly být veškeré formy práce dodrženy.

Prostředí: mělo by být co nejméně formální, ideální je, pokud se dramatická lekce nekoná ve škole, kterou děti navštěvují, ale mimo ni. Děti by měly sedět nejlépe v kruhu, na židličkách či na zemi na koberec, ale tak, aby to bylo pohodlné vzhledem k délce činnosti. Atmosféru uvolní také nějaká výzdoba a oživení prostoru.

Pomůcky: při prezentaci náboženství a kultur by měli pracovníci používat pomůcky, které působí na co nejvíce více smyslů.

Vzhledem k vytyčenému tématu si pracovník předem připraví: vizuální obrázky – sakrálních staveb, věřících, kaligrafie; diapozitivy, knihy, dále audio nahrávky – modliteb, zpěvů manter aj; či různé předměty, které souvisejí s danými kulturami – modlitební šátky, svícný, růžence, svaté knihy, sošky, rituální náčiní, části oblečení). Vše podle dostupnosti.

Výchovný pracovník: jsou jimi v podstatě realizátoři vytvořeného projektu, mělo by jich být více, studenti VŠ, vychovatelé, pracovníci neziskových organizací apod. Není vhodné, aby projekt realizovali učitelé, kteří děti učí.

Průběh dramatické lekce:

Seznámení: mělo by proběhnout formou seznamovací hry, která uvolní atmosféru, ale zároveň v rychlosti poskytne pracovníkům možnost utvořit si obrázek o skupině, se kterou mají pracovat.

Žák se představí svým jménem a vyjmenuje tři věci, které má rád a které rád nemá.

Motivace: důležitá část, jejímž cílem je děti naladit a přimět ke spolupráci. Je vhodné zvolit sociologickou hru nebo činnost, ve které se operuje s mnohostí skrytou v člověku i s důležitostmi chování ke svému okolí.

Dětem se na čelo nalepí cedulky s náboženskými postavami (mnich, rabín, kněz, jeptiška, guru, prorok, fundamentalista, aj.) Nikdo neví jakou postavu představuje, cílem dítěte je zjistit, podle přímé interakce se spolužáky, kteří mu při setkání s ním předvádějí charakteristické vlastnosti pro danou postavu, jakou postavu nosí na čele.

Motivační část může být také součástí seznamovací hry.

Dotazníky: mají zjistit, nakolik se děti orientují ve vytyčené problematice, jaké mají znalosti či předsudky. Otázek by nemělo být příliš mnoho a vyžadované odpovědi je dobré mít co nejstručnější.

1. *otázky na zakladatele – kdo je zakladatelem, z jaké země pochází, je historickou postavou, kde jste o něm již slyšeli, v čem vám přijde zajímavý, atd.*
2. *otázky týkající se kontaktu s daným náboženstvím – odkud ho znáte, je někdo z vašich známých členem, jedli jste někdy jejich tradiční pokrm, existuje ve vašem městě nějaká náboženská stavba, cítíte nepřátelství k některému náboženství, atd.*
3. *jednoduché otázka týkající se liturgie, posvátných předmětů + jakékoliv doplňující otázky, týkající se vytyčeného cíle – znáte nějaké svátky, jaké jsou jejich posvátné knihy, účastnili jste se někdy modliteb, svátků, atd.*

Informativní část: jak již bylo řečeno, pracovníci pracují s předem zvolenými kulturami a náboženstvími, o nichž děti informují prostřednictvím pečlivě připravených pomůcek. Komentáře by měly podávat co možná nejobjektivnější a stravitelné informace odpovídající věku a možnostem skupiny. Tato část by přes svou podobu a cíl neměla sklouznout k nudné a monotónní přednášce, ale měla by udržet pozornost dětí, vytvořit prostor pro dotazy a naznačit možné podněty pozdější diskuse.

Pracovník stručně charakterizuje jednotlivá náboženství (zakladatele, literatura, zvyky, rituály, svátky atd.), čímž dává dětem prostor pro srovnání vyplněných informací v dotazníku se skutečnými fakty a zároveň tím přichystá půdu pro kreativní část.

Kreativní část: nezbytnou součástí je přímé zapojení dětí. Měly by se rozdělit do čtyř skupin dle daných náboženství tak, aby se každé dítě činnosti účastnilo. Rozdělení provede vedoucí lekce podle náhodných měřítek, aby se děti nerozdělovaly podle oblíbenosti v kolektivu.

Kreativita by spočívala v tom, že každá skupina by měla vybrat z předem přinesených náboženských předmětů ty, které charakterizují danou skupinu (obrázky sakrálních staveb, písma, fotky věřících, knihy, sošky, rituální předměty aj). Dále by z předem připravených knih měly zjistit funkci jednotlivých výše jmenovaných předmětů. Dostaly by určitý čas, podmínkou by bylo zapojení všech členů skupiny. V tuto chvíli se vytváří časový prostor pro vedoucího, který může vyhodnotit odpovědi dotazníků. Děti si poté navzájem sdělí své poznatky a mohou si je vhodně okomentovat, i vedoucí se v případě potřeby připojí, nebo objasní situaci.

Diskuse: zážitky spojené s prací na problematice lze vhodně využít v diskusi.

Při diskusi se děti, prostřednictvím pracovníkova usměrňování, povedou k vzájemné argumentaci s protější stranou, k odstranění případných předsudků a k odstranění zkreslených informací a obav z náboženství. Nenásilně tak mohou společně rozebrat a porovnat odpovědi uvedené v dotazníku před informační a kreativní částí a po nich.

Nakonec provede společné shrnutí, k čemu jednotlivé skupiny při diskusi dospěly.

Uvolňovací činnost: po scénkách a diskusi je vhodné zařadit nějakou myšlenkově méně náročnou činnost. Můžeme děti naučit nějakou činnost či dovednost, která je charakteristická pro danou kulturu. Tím se nejen uvolní fyzicky a pobaví, ale také se stále udrží v tematice jiných kultur.

Naučíme je např. typický tanec dervišů, píseň, mantru, namalovat mandalu, zavázat si sári, vyzkoušet si modlitbu atd.

Hodnocení: nemělo by být příliš dlouhé, ale nemělo by se ani opomíjet. Nejde o vytvoření další diskuse. Dobré je nechat formu dobrovolně – písemnou či ústní. Hodnocení by se mělo týkat jak samotného tématu, tak činností a průběhu celé lekce. Hodnocení průběhu celé lekce ze strany dětí se dostane pracovníkům i během uvolňovací činnosti.

PREZENTACE PROJEKTU

Komu je projekt určen:

- projekt je vhodný pro 2. stupeň ZŠ
- je prezentován jako obohacující prvek běžné výchovy a vzdělávání formou dramatické a osobnostní výchovy
- nemá ambice dlouhodobého projektu, spíše je jedním z mnoha impulsů k rozšíření multikulturní a multireligiózní výchovy
- projekt je součástí snah rozvíjejících se disciplín, jejich význam a pole působnosti zdaleka přesahují oblast školství
- metody a formy práce jsou dostupné, tím také přístupné více dětem
- vedením škol jej lze nabídnout jako součást výchovy, která nemá ve školních osnovách prostor, ale je akcentována nejen institucemi, ale i celospolečenskou situací

PROCES VYTVÁŘENÍ PROJEKTU:

- vyvolává otázky, na které si musí odpovídat sami projektanti, musí hodnotit vlastní míru objektivitu dosavadních postojů a názorů
- poukazuje na složitost celého problému multikulturního a multireligiózního povahy v ČR
- otevírá diskusi na téma způsobilosti a dostatku vhodných pracovníků v této oblasti

EVALUACE

Hodnocení projektu zahrnuje několik rovin:

Forma:

- jasné a podrobné rozpracování poukazuje na promyšlenost a připravenost projektu do detailů, aby si i nezaangažovaní lidé uměli udělat představu o chystané činnosti
- konkrétní vypsání cílů přiblíží projekt eventuálním zájemcům, samotným projektantům pomůže určit si, nakolik zvolené metody vedou k vytyčeným cílům
- přístupné, ale zároveň odborné vypracování zvýší prestiž projektu a tím i jeho šance na úspěšnou propagaci

Obsah:

- důležité je mít sjednocující prvek činností v tématu i v návaznosti, aby nenastala „hluchá místa“ v průběhu lekce
- každá činnost musí mít svůj cíl, ale zároveň musí být atraktivní pro děti a nenásilná
- jednotlivé činnosti musí být výborně promyšlené, zorganizované a především proveditelné

Proveditelnost projektu:

- je nezanedbatelným aspektem, protože ani sebelepší myšlenky nevedou k cíli, pokud nezvolí vhodnou cestu a prostředky
- je dobré zvážit, zda zvolené prostředky odpovídají věku dětí, možnostem škol i možnostem projektantů samých

Hodnocení realizovaného projektu:

- pracujeme s konkrétními poznatky, kterých se nám dostalo při realizaci projektu
- nakolik splnil očekávání projektantů, dětí i vedení škol
- zda se alespoň přiblížil cílům, které měl
- jaké bylo hodnocení účastníků, nejen směrem k tématu, ale i průběhu lekce a projektantům